

Pėdsekys Tomas Selickas: „Vilkas – laisvės ir nesuvaržyto miško simbolis“

Šią savaitę „Sengirės kino“ programa sutampa su vilkų medžioklės sezono Lietuvoje pradžia. Šia proga rodomas dokumentinis filmas „Pasienio vilkai“, kviečia susimąstyti, kokią vietą vilkai užima gamtoje, kokia jų populiacija reikalinga sveikoms ekosistemoms ir kaip žmonėms rasti būdų sugyventi su šiais plėšrūnais.

Režisieriaus Martino Pávo dokumentinis filmas pasakoja apie vilkų sugrįžimą į Čekijos Broumovo regiono miškus po daugiau nei dviejų šimtų metų ir dėl to kilusią įtampą. Vieniems vietos gyventojams vilkai reiškia galimybę atkurti natūralią ekosistemos pusiausvyrą, kitiems – grėsmę gyvuliams ir įprastam gyvenimo būdui.

Panaši dilema aktuali ir Lietuvoje. Sovietmečiu dėl neigiamo požiūrio į vilkus ir aktyvaus jų naikinimo šie miško karaliai buvo atsidūrę ant išnykimo ribos. Dėl aktyvaus aplinkosaugininkų įsitraukimo ir asociacijos „Baltijos vilkas“ įsitraukimo šiuo metu populiacija atsikūrinėja, tačiau kasmet didinamos medžioklės kvotos vilkų padėtį daro itin trapią. Visuomenėje vis dar gajus stereotipinis vilko, kaip grėsmingo plėšrūno, įvaizdis daro poveikį diskusijoms apie jų apsaugą ir medžioklę.

Apie vilkų šeimų gyvenimą, jų vaidmenį ekosistemose, įsišaknijusius mitus ir galimybes su šiais plėšrūnais sugyventi kalbamės su Tomu Selicku – „Savas Gamtoje“ pėdsekystės kursų vadovu, gamtos gidu ir edukatoriumi, gamtos apsaugos asociacijos „Baltijos vilkas“ nariu.

Aistė Račaitytė

Kokie klaidingi įsitikinimai ir mitai apie vilkus pasitaiko dažniausiai?

Ruošdamasis interviu varčiau Jurgio Elisono, garsaus tarpukario zoologo, knygą, kurioje vilkas apibūdinamas kaip didžiausias mūsų krašto plėšrūnas, darantis žalą miško gyvūnams ir ūkininkams. Toks požiūris susiformavo ne per vieną dieną. Pasakojimuose ir kitose medijose vilkas dažniausiai vaizduojamas kaip kenkėjas. Tačiau tai labai siauras šio gyvūno matymas.

Šiandien tokios technologijos, kaip miškuose įrengtos kameros, leidžia pamatyti ir kitą vilkų gyvenimo pusę: jie augina jaunikius, žaidžia, ilsisi, palaiko socialinius ryšius. Šie vaizdai padeda keisti įsitikinimą, kad vilkas tėra žalą darantis plėšrūnas.

Kaip kurti kitokius pasakojimus apie vilkus – ne tik tuos, kuriuose vilkas suėda Raudonkepuraite?

Klausimas, ar norime vilką iš tiesų pažinti? Kiek man teko lankytis miškuose ir susidurti su vilkais, pastebėjau, kad skirtinguose Lietuvos regionuose skiriasi ir vilkų šeimų charakteriai. Panašu, kad vietovė formuoja tiek gyvūno, tiek žmogaus charakterį. Tačiau

tokius skirtumus pastebėti galima tik stebint be išankstinių nuostatų ir iš tiesų norint pažinti.

Keičiant Lietuvos visuomenės požiūrį į vilkus, vienas svarbių veiksmų buvo asociacijos „Baltijos vilkas“ atsiradimas. Andrius Gaidamavičius ir kiti iniciatyvūs žmonės pradėjo skleisti žinią, kad vilkas yra saugotinas gyvūnas, svarbus ne tik miško ekosistemai, bet ir mums kaip tautai.

Jeigu pažvelgtume į seniausius laikus, kaip ir Romos atveju, vilkas tapo mūsų valstybės sukūrimo simboliu. Tai mūsų tautos simbolis. Klausimas, ar norime jį tokį laikyti ir saugoti, ar vadovautis nusistovėjusiu, labai siauru požiūriu, kad vilkas tėra plėšrūnas.

Kokią vietą vilkai užima ekosistemose? Kodėl jie svarbūs gamtai?

Mūsų kūnas turi imuninę sistemą – kai ji neveikia, kūnas pradeda sirgti ir silpti. Vilkas atlieka savotišką gamtos, kaip gyvo organizmo, imuninės sistemos vaidmenį. Per tūkstantmečius vilkai išvystė gebėjimą atpažinti pažeidžiamus, silpnesnius ar ligotus gyvūnus. Jie medžioja ne atsitiktinai – dažniausiai jų grobiu tampa būtent tokie individai.

Kartą stebėdamas gamtą pamačiau stirną, kuri staiga sustojo ir ėmė dairytis į miško pakraštį. Galvojau, kas čia dabar bus. Po kelių minučių išėjo du vilkai. Ne vienas girininkas yra pasakojęs, kad kiti gyvūnai tarsi nujaučia, jog netoliese yra vilkas, nors jo dar nemato ir neužuodžia.

Sergantis gyvūnas, kuriam skauda koją, gali prasčiau girdėti, mažiau dėmesio skirti aplinkai, nes yra susitelkęs į savo būklę. Vilkas gali prie jo prieiti arčiau ir jį sumedžioti. Ir mums taip pat būna: kai ką nors skauda, mažiau pastebime, kas vyksta aplinkui, nes visas dėmesys sutelktas į skausmą.

Taigi vilkas atlieka tam tikrą vaidmenį palaikant gamtos pusiausvyrą. Jo buvimas sudaro sąlygas gyvuoti ir kitiems gyvūnams. Pavyzdžiui, sumedžiojęs stambesnį grobį, jis palieka maisto, kuriuo gali maitintis paukščiai, kiaunės, lapės ir daugelis kitų gyvūnų. Tai ypač svarbu žiemą, kai išgyventi sunkiau. Vilkai ir kiti stambieji plėšrūnai yra svarbi gamtos ekosistemos grandis.

Ką vilko buvimas miške mums sako apie jo ekosistemos būklę?

Vilko buvimas miške įneša judėjimo ir gyvybės. Kai uždaramė vandens telkinyje vanduo nejuda, jis pradeda dumblėti. Panašiai ir vilkas skatina natūralų gyvūnų judėjimą.

Elniai, šernai, stirnos ir kiti gyvūnai yra tarpusavyje susiję. Jei banda ilgai būna vienoje vietoje, vilkui pradėjus ten lankytis, gyvūnai ima dažniau judėti ir tampa budresni. Vilkas tarsi tikrina, ar bandoje nėra pažeidžiamų individų. Jei visi gyvūnai sveiki, vilkui gali būti sunkiau kurį nors sumedžioti.

Yra daug filmuotos medžiagos, kurioje matyti, kaip ganosi laukinių gyvūnų bandos – stumbrai, elniai ar šernai – ir pro šalį prabėga vilkas. Paprastai sunerimsta tik silpnesnis

ar sergantis gyvūnas, o kiti elgiasi ramiau. Vilkai stebi savo teritoriją, o jų buvimas skatina kitus gyvūnus judėti.

Kokių buveinių ir sąlygų reikia vilkams?

Vilkai išliko iki šių dienų todėl, kad sugebėjo prisitaikyti prie įvairių sąlygų. Jiems nebūtinai tankus miškas ar sunkiai prieinama teritorija – gali užtekti ir nedidelio miškelio ar suskaidyto kraštovaizdžio. Žinoma, vilkai gali gyventi ir tankiuose miškuose.

Tai labai prisitaikantis gyvūnas. Pasikeitus aplinkos sąlygoms, jis stengiasi prie jų prisitaikyti ir išgyventi, o ne kovoti su pokyčiais.

Vilkas yra teritorinis gyvūnas, turintis savo valdas, kurias prižiūri ir saugo. Jeigu kažkur sumedžiojamas vilkas, tikėtina, kad tai yra jo šeimos teritorija, dėl to sumedžiojimo žemėlapiai leidžia vertinti, kuriuose regionuose jų daugiausia. Vis dėlto medžioklės duomenys neparodo tikslios vilkų populiacijos ir pasiskirstymo. Individų ir šeimų skaičiui įvertinti naudojami genetiniai tyrimai, žiemos apskaita pagal pėdsakus sniege ir kiti duomenys.

Kas nutiktų Lietuvos gamtai ir ekosistemoms, jeigu vilkų visiškai neliktų, kaip buvo beveik nutikę praeityje?

Gamtoje tuščios vietos nebūna. Jei vilkų neliktų, jų vietą užimtų kažkas kitas, tačiau žmogus negalėtų pilnavertiškai atlikti vilko vaidmens. Jis negali taip tiksliai reguliuoti gamtos procesų, nes negeba atskirti sergančių gyvūnų nuo sveikų ar įvertinti, kurį individą reikėtų pašalinti.

Galime prisiminti afrikinio kiaulių maro protrūkį. Šernai susirgo dėl į gamtą patekusio viruso, o žmogus ėmėsi vilko vaidmens – pradėjo medžioti sergančius gyvūnus. Tačiau ne visada buvo atskiriami sergantys, todėl buvo šaudomi visi. Net patys medžiotojai sakė, kad taip elgtis negalima ir turi būti tam tikros ribos. Žinoma, yra medžiotojų, kurie geba įvertinti situaciją ir nuspręsti, ką medžioti, o ko geriau neliesti. Tačiau, mano akimis, didžioji šios sistemos dalis yra tapusi vartojimo mašina.

Vilkų išnykimas paveiktų ne tik gamtą, kuriai reikėtų prisitaikyti prie šio pokyčio, bet ir visuomenę. Prarastume ryšį su šiuo gyvūnu. Jei po dešimtmečio atsirastų iniciatyvų vilkus sugrąžinti, žmonės jau būtų atpratę nuo jų buvimo, pasipriešinimas būtų stiprus. Dar labiau įsitvirtintų mitai, kad vilkai puola žmones, pjauna gyvulius ir kelia siaubą.

Panaši situacija yra Estijoje. Ten lokiai yra įprasti gyvūnai ir jų buvimas nesukelia tokios įtampos, tačiau vilkai, kurių yra mažiau, žmonėms kelia daugiau nerimo. Lietuvoje lokys tampa bauginančia grėsme vien todėl, kad esame atpratę nuo jo buvimo.

Svarbu ne tik išsaugoti laukinius gyvūnus, bet ir išmokyti su jais sugyventi. Žmonėms reikia suteikti informacijos, kaip elgtis sutikus lokį ar kitą laukinį gyvūną, o ne gąsdinti ir vaizduoti jį kaip siaubingą plėšrūną. Žmogus negali visiškai pakeisti gamtoje vilko

atliekamo vaidmens, tačiau gali išmokti priimti laukinių gyvūnų buvimą ir atsakingai su jais sugyventi.

Kodėl vilkų medžioklė gali dar paaštrinti vilkų ir žmonių sambūvio problemas?

Medžioklėje dažnai nušaunamas pirmas vilkas, kuris išbėga ar pakliūva į taikiklį, neriklausomai nuo jo vietos gaujoje, tačiau pasekmės gali būti skaudžios. Jeigu nušaunamas vienas iš suaugusių vilkų – šeimos tėvas arba mama, ar net abu, – šeima gali iširti ir jeigu jaunikliai dar nėra sukaupę pakankamai patirties, nemoka tinkamai prižiūrėti teritorijos ir neturi kitų išgyvenimui reikalingų įgūdžių, prasideda problemos. Vilkai ima klajoti, atsiranda daugiau žalos žmonėms.

Ar anksčiau žmonės turėjo darnesnius santykius su vilkais?

Yra išlikę įdomių pasakojimų apie tai, kaip žmonės stengdavosi išlaikyti santykį su vilkais ir išvengti jų daromos žalos. Buvo tikima, kad jei nedarysi vilkui žalos, jis ir tau jos nedarys. Jeigu kas nors tame krašte nuskriausdavo vilką, jį nušaudavo ar išimdavo jauniklius iš guolio, vėliau galėdavo prasidėti išpuoliai prieš gyvulius – to paties žmogaus kieme, ganyklose ar kitur. Žmonės perspėdavo vieni kitus vilkams nekenkti, nes priešingu atveju galėjo kentėti visas kraštas. Jei vaikai parsinešdavo vilkiukų, suaugusieji juos bardavo ir liepdavo nešti atgal.

Šiandien vis labiau skverbiamės į gamtą, tačiau, vilkams ką nors padarius, dažniausiai kaltinami jie, o ne mes patys. Reikėtų ieškoti priežasčių, kodėl įvyksta išpuoliai, užuot iškart nusprendus, kad vilkus reikia iššaudyti. Tai nėra problemos sprendimas – veikiau jos priežasties slėpimas. Reikėtų išsiaiškinti, ar išpuoliai nesusiję su nelegalia medžiokle, brakonieriaavimu, kerštu, gyvulių nepriežiūra ar kitomis aplinkybėmis.

Galiausiai turime apsispręsti, ar norime sugyventi su gamta, ar rinksimės paprasčiausią kelią – kompensuosime nuostolius ir šaudysime vilkus. Taip kompensuojame ir šaudome, bet pačios problemos neišsprendžiame.

Kokią reikšmę vilkų medžioklei turi medžiotojų interesai ir ūkininkų patiriama žala?

Žmogui vilkas gali kelti dvejopus jausmus. Vilkas medžioja miško žvėris, o medžiotojai taip pat tikisi iš miško gauti savo duoklę. Vilkui pasirodžius teritorijoje, žvėrys gali tapti baikštesnis ir neramesnis, o prie viliojimo vietos pasirodęs plėšrūnas gali juos išbaityti. Todėl medžiotojui vilkas tampa konkurentu.

Taip pat – vilkas yra ir medžioklės trofėjus – galimybė pasididžiuoti sumedžiotu gyvūnu ir įgyti tam tikrą statusą bendruomenėje.

Dar vienas argumentas už vilkų medžioklę – siekis sumažinti jų išpuolius prieš naminius gyvulius. Tik retas supranta, kad pašalinus konkretų, su išpuoliais susijusį vilką, žala gali sumažėti, tačiau jei sumedžiojamas su išpuoliais nesusijęs gyvūnas, situacija gali nepasikeisti ar net pablogėti.

Viskas priklauso nuo to, ar norime žvelgti į vilkų klausimą sąmoningai, o ne vien vartotojiškai.

Kokie yra vilkų medžioklės mastai Lietuvoje?

Šiuo metu nustatyta didelė vilkų medžioklės kvota – daugiau kaip 300 vilkų. Ja buvo siejama sumažinti brakonieriavimo atvejų skaičių. Idėja tokia: jei vilkai sumedžiojami teisėtai, šie atvejai registruojami ir mokslininkai gali tirti sumedžiotus gyvūnus ir nustatyti, kurioms šeimoms jie priklausė. Taip surenkama daugiau duomenų apie populiaciją, jos struktūrą ir vilkų šeimų pasiskirstymą.

Jeigu būtų nustatyti griežtesni medžioklės limitai, galbūt padaugėtų neteisėtos medžioklės atvejų, gyvūnų slėpimo ir panašių dalykų. Tačiau labai abejoju, ar dabartinė kvota atitinka realų vilkų skaičių, kurį reikėtų sumedžioti, be to, dabartinė medžioklės praktika nėra tinkama. Jei tikslas būtų sumedžioti tam tikrą vilkų skaičių, reikėtų stebėti šeimas ir atrinkti konkrečius individus. O dabar šaudoma į tai, kas išbėga, neatsižvelgiant į tai, ar tai šeimos branduolys – tėvas ir mama – ar antramečiai, trečiamečiai vilkai, ar jaunikliai.

Ilgainiui tai gali sukelti rimtų problemų, nes mažės subrendusių, patyrusių individų. Jaunesni vilkai gali dažniau pakliūti į medžiotojų akiratį nei vyresni, todėl gali sutrikti kartų kaita ir šeimų struktūra.

Ar egzistuoja aiški vilkų populiacijos riba?

Vilkų populiacijos riba pirmiausia yra visuomenės ir sprendimus priimančių žmonių pasirinkimo klausimas. Tačiau konfliktas dėl vilkų atskleidžia ir platesnę dilemą – kiek laukinės gamtos norime turėti savo kraštovaizdyje.

Jei norime išsaugoti laukinę gamtą, jos teritorijos neišvengiamai persidengs su žmonių gyvenamąja aplinka ir ūkininkavimo teritorijomis. Dėl to patirsime nuostolių. Valstybė gali juos kompensuoti ir taip padėti žmonėms priimti laukinių gyvūnų buvimą. Kitas kelias – nuspręsti, kad tokios žalos toleruoti negalima, ir mažinti laukinių gyvūnų skaičių. Galiausiai turime apsispręsti, kiek laukinės gamtos norime šalia savęs ir kokią kainą esame pasirengę už tai sumokėti.

Vilkai renkasi lengviau prieinamą grobį, tačiau ūkininkų patiriamiems nuostoliams įtakos turi ne tik jie, bet ir orai, gamtinės sąlygos, gyvūnų būklė bei kiti veiksniai. Todėl svarbu vertinti ne tik vilkų daromą žalą, bet ir tai, kokią žalą žmogaus veikla daro vilkams bei visai gamtai, kiek patys prisidedame prie čia kylančių problemų. Užuoat dėl visko kaltinę laukinius gyvūnus, turėtume į situaciją žvelgti plačiau ir suprasti savo atsakomybę.

O jei vilkų medžioklė būtų visiškai uždrausta, ar jie galėtų patys reguliuoti kitų žinduolių populiacijas, ir medžiokle grįsta gamtotvarka nebebūtų būtina?

Sunku tiksliai nuspėti, kas nutiktų uždraudus vilkų medžioklę, nes žmogus jau yra stipriai pakeitęs gamtą. Jei visuomenė priimtų vilką kaip natūralią ekosistemos dalį ir jo buvimas nekeltų baimės, vilkų populiaciją būtų galima palikti reguliuoti natūraliems procesams.

Tačiau konfliktai daugiausia kyla ne dėl pačių vilkų, bet dėl to, kaip visuomenei pristatomi susidūrimai su jais ar jų padaryta žala. Kai siekiame sugyventi su vilkais, apie juos kalbame vienaip, o jei kuriame priešpriešą – visai kitaip. Todėl svarbu ne tik spręsti dėl vilkų medžioklės, bet ir keisti mūsų požiūrį į šiuos gyvūnus bei ieškoti būdų su jais sugyventi.

Kokios apsaugos priemonės ūkininkams padeda apsaugoti gyvulius ir kartu mažina susidūrimus su vilkais?

Medžioklės kvotos buvo didinamos siekiant sumažinti ūkininkų patiriamus nuostolius. Tačiau tiek Lietuvos, tiek kitų šalių patirtis rodo, kad medžioklės taikymas šiam tikslui nepasiteisina. Veiksmingesnės yra naminių gyvulių apsaugos priemonės.

Viena veiksmingiausių – elektrinis piemuo, kuriuo aptveriami gyvuliai. Kita priemonė – aviganiai šunys, kurie atbaido plėšrūnus ir neleidžia jiems pulti bandos.

Svarbu prisiminti, kad naminius gyvūnus puola ne tik vilkai, bet ir palaidi šunys, todėl šios prevencinės priemonės gali apsaugoti nuo abiejų. Jos taip pat padeda išvengti brakonieravimo ir gyvulių vagysčių. Jei bandą saugo šuo, pašaliniam žmogui gerokai sunkiau prie jos prieiti. Tokių plėšikavimo atvejų pasitaiko, nors jie nėra taip aktyviai viešinami, kaip vilkų daroma žala.

Dažniausiai žmonių priešiškamą kelia istorijos, kaip vilkai papjauna kelis naminius gyvulius, tačiau palieka juos nesuėstus. Kaip reikėtų suprasti tokį elgesį, kad jis neatrodytų vien kaip brutalus išpuolis?

Pirmiausia reikėtų išsiaiškinti, ar gyvulius iš tiesų užpuolė vilkai. Jei taip, svarbu įvertinti aplinkybes: koks metų laikas, ar vilkai moko jaunikius medžioti, ar nuolat lankosi prie konkrečios bandos ir kokios kitos sąlygos galėjo turėti įtakos.

Jeigu vilkai pradeda lankytis prie bandos, o gyvuliai nerimauja, reikėtų stiprinti apsaugą ir ieškoti būdų išvengti žalos. Tačiau svarbu atsižvelgti ne tik į vilkų elgesį, bet ir į jų būklę bei aplinką. Jei vilkų šeimos struktūra sutrikusi ir jiems sunku sumedžioti laukinius gyvūnus, jie gali ieškoti lengviau pagaunamo grobio. Alkanas gyvūnas negali badauti neribotai – anksčiau ar vėliau jam reikia susirasti maisto. Todėl tokį elgesį gali lemti kelios priežastys: sutrikusi šeimos struktūra, sunkumai medžiojant natūralų grobį ar laukinių gyvūnų, kuriais vilkai minta, trūkumas teritorijoje.

Kodėl vilkai žmonėms sukelia tokią stiprią emocinę reakciją? Kodėl vieniems jie yra laukinės gamtos simbolis, o kitiems – grėsmė?

Manau, kad mūsų požiūrį į vilkus stipriai veikia stereotipai. Ryšys su gamta ir gyvūnais formuojasi nuo vaikystės: tai, ar gyvūnas mums atrodo priimtinas, ar svetimas, ar jo

bijome, priklauso nuo mūsų patirčių ir aplinkos. Vėliau gaunamos žinios gali patvirtinti jau turimas nuostatas arba paskatinti jas keisti. Šiuolaikinės technologijos leidžia vilkų gyvenimą pamatyti iš arčiau ir pažinti juos ne tik iš pavienių susidūrimų ar senų pasakojimų. Tai gali padėti kitaip pažvelgti į šį gyvūną net tiems, kurie niekada nėra jo matę.

Žinau vieną istoriją apie moterį, kurios sūnus su kitais vaikais rado vilkiukų. Berniukai parsinešė juos į kiemą, o ji liepė jaunikius gražinti tėvams. Kitiems vaikams neišdrįsus to padaryti, ji pati nunešė vilkiukus atgal. Moteriai mirus, kai jos karstą į kapines vežė arklių traukiamu vežimu, iš miško išbėgo vilkas, apibėgo vežimą ir nubėgo toliau. Žmonės prisiminė jos istoriją ir svarstė, ar tai negalėjo būti vilko padėka už išgelbėtus jaunikius. Žinoma, tai tik pasakojimas, tačiau jis paliečia žmones ir gali padėti kurti kitokį santykį su vilku.

Galime pasakoti ir priešingas istorijas – apie vilką, papjovusį avis ar nusitempusį gyvulį į mišką. Tokie pasakojimai taip pat formuoja jo įvaizdį. Vilkas yra plėšrūnas ir atlieka savo vaidmenį gamtoje. Pamatęs vilko medžioklę, žmogus gali išsigąsti ir nesuprasti, kaip gyvūnas gali taip elgtis. Tačiau vilkas turi veikti greitai ir tiksliai, kad sugautų grobį neeikvodamas per daug energijos. Jis daro tai, ko reikia išgyventi. Klausimas – ar mes norime tai suprasti ir priimti, ar vertiname vilką tik per savo baimes ir įsitikinimus.

Ar vilkas pavojingas pačiam žmogui, pavyzdžiui miško turistams?

Istoriniuose šaltiniuose užfiksuota nedaug atvejų, kai vilkai puola žmones, ir dažniausiai tai būdavo kraštutinės situacijos. Viena jų – pasiutligė. Kitos – karai ir badas, kai nualinamoje aplinkoje ima trūkti maisto ir gyvūnai gali mėginti maitintis žmonių palaikais. Tačiau tai išimtinės aplinkybės. Vilkai paprastai vengia žmogaus ir stengiasi su juo nesusidurti. Net užspestas į kampą jis nebūtinai puls. Vilkas yra sudėtingas gyvūnas, kurio elgesį nelengva paaiškinti.

Galime tik spėlioti, kaip jis suvokia mūsų buvimą, tačiau svarbu prisiminti, kad ir mes patys skleidžiame įvairius signalus – paliekame kvapą, o mūsų kūnas skleidžia chemines medžiagas. Į mišką atėję ramiai, norėdami pažinti gamtą, elgiamės vienaip, o atėję medžioti ar jausdami baimę – kitaip. Todėl svarbu ne tik bijoti vilko, bet ir stengtis suprasti jo elgesį.

Ar susidūrus su vilku gamtoje reikėtų bėgti, ar veikia stengtis išlikti ramiau?

Situacija dažnai būna kitokia, nei žmonės įsivaizduoja. Yra užfiksuota atvejų, kai žmogus prieina prie vilkų guolio, randa vilkiukus, o netoliese esantis suaugęs vilkas jo nepuola. Tai rodo, kad jo elgesys gali būti kitoks, nei tikimės. Įsivaizduokime analogišką situaciją iš žmogaus perspektyvos: kažkas įsibrauna į tavo namus ir kelia grėsmę tavo šeimai. Filmuose žmogus paprastai siekia keršto. Vilkų elgesys nebūtinai toks. Jie dažniausiai stengiasi išvengti kontakto su žmogumi, nes tai gali būti svarbu jų išgyvenimui. Jei vilkai pradėtų pulti žmones ar jų gyvulius, kiltų konfliktas, žmonės imtųsi veiksmų prieš juos. Todėl vengti susidūrimų gali būti naudinga ir patiems vilkams.

Lietuvoje vilko užpuolimas prieš žmogų galėtų nutikti kraštutinėmis aplinkybėmis, pavyzdžiui, jei vilkas sirgtų pasiutlige arba būtų užspeistas į kampą ir negalėtų pasitraukti, todėl gintųsi.

Kodėl žmogus kartais išsigąsta net tada, kai pats nori užmegzti ryšį su gamta?

Kiek man teko susidurti su vilkais akis į akį, kartais atrodo, kad jie patys nori užmegzti kontaktą su žmogumi. O mes ateiname į gamtą norėdami ją pažinti, tačiau kai gyvūnas pats priartėja, dažnai išsigąstame – kyla mintys, kad jis gali sirgti pasiutlige ar norėti mums pakenkti.

Taip atsiranda prieštaravimas: norime užmegzti ryšį su gamta, bet kai ji pati priartėja prie mūsų, išsigąstame ir bėgame. Klausimas – ar gebame išbūti tokioje situacijoje, stebėti, stengtis suprasti gyvūno elgesį ir iš jo mokytis?

Tai žmonės vilkų bijo labiau, nei tam yra pagrindo?

Taip, manau, kad žmonių baimė vilkams dažnai yra perdėta. Tačiau suprantu ūkininkus, patiriančius nuostolių. Jei vilkai ar net palaidi šunys papjauna gyvulius, natūralu, kad žmogui kyla pyktis ir baimė. Vis dar retas pasakytų: „Tai gamtos dalis. Aš kažką pasiimu iš gamtos, o kažką ji pasiima iš manęs.“ Toks požiūris reikštų gamtos pusiausvyros pripažinimą.

Man įdomus Vinco Krėvės pasakojimas „Kerdžius“. Jame moteris, ketinanti pirkti karvutę, pasitaria su kerdžiumi. Šis perspėja jos nepirkti, nes gyvulys esą pažymėtas vilko ženklu. Moteris paklauso, nors vyras ją išjuokia, o po dviejų savaičių vilkas iš tiesų papjauna tą karvutę.

Šios istorijos esmė ta, kad gamtoje yra savų ženklų, tačiau klausimas, ar mokame juos pastebėti ir suprasti. Galbūt kai kurie gyvūnai neišgyvens – tai natūrali gamtos dalis. Žmogus gali tai priimti kaip gamtos procesą arba išgyventi kaip asmeninį nuostolį ir tragediją. Daug kas priklauso nuo mūsų požiūrio.

Ar pamenate, kaip pats susidomėjote šiais gyvūnais ir ėmėte juos stebėti?

Mano požiūris į vilką, neslėpsiu, yra šiek tiek romantizuotas. Noras užmegzti su juo ryšį yra kryptingas, tačiau stengiuosi neperžengti ribos – juk tai vilko teritorija, jo erdvė, į kurią ateinu aš. Todėl svarbu elgtis pagarbiai ir suprasti, kad mano buvimas gali paveikti gyvūną. Kuo ilgiau būni miške, stebi vilkų veiklos pėdsakus, girdi jų kaukimą ir sužinai apie jų gyvenimo ciklus, tuo labiau įsitrauki į šį pasaulį.

Noras pamatyti vilką atsirado dar paauglystėje. Nors iš pradžių atrodė, kad vilkų reikėtų vengti, ilgainiui, skaitant literatūrą ir bendraujant su vilkų žinovais, atsivėrė naujas pasaulis, sužinojau, kad kiekviena vilkų šeima turi savo teritoriją, o jos narius sieja sudėtingi tarpusavio ryšiai. Vilkai bendrauja su kitomis šeimomis, todėl pranešimas apie vienoje vietoje pastebėtą dvyliką vilkų nebūtinai reiškia, kad jų populiacija išaugo. Galimai tiesiog susitiko kelios šeimos, kurios vėliau išsiskirstė į savo teritorijas.

Man vilkas simbolizuoja laukinę gamtą, kuri dar nėra visiškai paveikta žmogaus ir išlieka jam nepavaldi. Linkiu kiekvienam, einančiam į gamtą, galimybės pabūti šalia tokio gyvūno, pastebėti jo pėdsakus, vieną dieną jį išvysti arba bent žinoti, kad jis ten gyvena. Tuomet jautiesi esantis visaverte gamtos dalimi. Džiaugiuosi, kad mūsų miškuose vis dar gyvena vilkai. Man jie yra laisvės ir nesuvaržyto miško simbolis, primenantis, kad žmogus nėra gamtos valdovas ir negali visko kontroliuoti. Būtent tuo, manau, ir reikėtų džiaugtis, o ne siekti viską užvaldyti.

Ačiū už pokalbį!